

♦ На скрижалях пам'яті

Відлуння громовиці Валер'яна Поліщука

Уже традиційними для обласної організації Національної спілки письменників України стали літературні читання, присвячені життєвій та творчій спадщині Валер'яна Поліщука, уродженця села Більче Демидівського району, письменника, одного з найбільш вознесених і водночас найбільш покараних часом.

Вознесеного – бо у 20-30 роках минулого століття він у творчому плані був чи не найбільшим та динамічним в українській літературі, його слово воплотилося у чотири десятки книг і звучало воістину як громовиця. Покараного – бо зазнав репресій від тодішньої тоталітарної системи, не обминув розстрілу в 1937 році й подальшого забуття.

Цьогоріч на літературних читаннях, які пройшли в обласній бібліотеці, слово про Валер'яна Поліщука мовили місцеві науковці та письменники. Відбулося також вручення літературної премії імені Валер'яна Поліщука. Новим її лауреатам (за збірку поезій «Душа») став письменник із села Мирогоща Дубенського району Микола Пшеничний.

Постать Валер'яна Поліщука – колоритна і суперечлива. Серед його віршів, поем,

нарисів, романів, найбільш відомі – «Сказання давнє про те, як Ольга Коростень спалила» (1919), «Соняшна міць» (1920), «Дума про Бармашиху», «Книга повстань», «Ярина Курнатовська» (1922), «15 поем» (1925), «Григорій Сковорода» (1929).

Він розпочинав свій творчий шлях із переспівів лірики О.Олеся, С.Надсона та інших поетів, проте період поетичного учнівства проминув досить швидко. Сприятливим був його приїзд до тогочасного Києва, де нуртували молоді творчі сили, знайомство з П.Тичиною і тісне тимчасове зближення з поетом, а тоді й М.Хвильовим.

Утім, доля не завжди була прихильною до письменника. За національні мотиви сталінський режим заарештував його, а 1937 року Поліщука розстріляли. Тривалий час його творчість була забута, і лише на початку 60-х років

почалося відродження пристрасного слова талановитого прозаїка та поета, про якого його земляк Микола Жулинський скаже: «Він із забуття потрапив прямо у безсмертя».

За словами Євгена Шморгуна, одного з дослідників творчості Валер'яна Поліщука, це цілком справедливо, що письменницьке слово не кануло у забуття. Сьогодні ми знаємо Поліщука не тільки і не стільки як заспівувача Ленініани, а як пристрасного патріота України. Знаємо насамперед із його «Щоденників», а у щоденники, як відомо, люди записують найсокровенніше. Чого варта, приміром, лише одна фраза із цих записів: «Я був за большевиками, чи лучше, за Советом українських народних секретарів, бо не знав, що вони не українські, а грабіжницькі, борці проти всього українського. Тепер я зненавдив оту «красну гвардію», що не питає, хто ти, може по міркуваннях большевик, а тільки український – зараз розстрілює... І тоді дослухався судьби, яка сказала: До-

сить сидіти у Більчі, марш. Ну дай, Боже, у добрий час. На користь народу. Мое гасло: Українська Народна Республіка. І вона буде, бо народ цього хоче». Ось така одкровенна цитата. І ми неодмінно повинні на неї зважати. Бо без такого кута зору погляд на Поліщукові творчість буде не тільки не зовсім правдивим, але й не зовсім історично справедливим.

Голова обласної письменницької організації Лідія Рибенко наголосила, зокрема, на безмірній силі волі письменника. Попри те що він вважався чи не найпліднішим у творчому плані літератором, він був чимало критикованим. Зокрема, під час Першого з'їзду пролетарських письменників, коли тодішній вождь назвав поему Валер'яна Поліщука «Великий Хам» хибною. Такі моменти надломлювали багатьох письменників. Але тільки не Поліщука. Він і надалі не змінює свого стилю, не перестає використовувати у творах Біблійні сюжети.

Загалом слова «перший» і «вперше» – це як візитна картка Валер'яна Поліщука.

Голова обласної письменницької організації Лідія Рибенко вручає літературну премію імені Валер'яна Поліщука письменнику Миколі Пшеничному.

Він, зокрема, першим із українських поетів нової доби створив віршований роман – «Ярина Курнатовська». 1920 року в Києві з ініціативи В. Поліщука організовується літературна група «Гроно», а через п'ять років, у Харкові, – група «Авангард». Поет організовує перший в Україні регулярний радіоальманах і стає його редактором. А ще, як це не страшно, одним із перших українських письменників спізнає, що таке репресії. Його заарештували за сфабрикованою справою у 1934 році. І заарештували як керівника терористичної групи, що нібито готувала замах на секретаря ЦК Постишева.

Чи збито нині всі замки над

таємницями долі Валер'яна Поліщука? Звичайно, ні. Хоч тут намітилися гарні тенденції – про нього літературний світ дізнається все більше і більше, твори Валер'яна Поліщука перевидаються, сучасні письменники пошановуються літературною премією його імені. Недавно Зіновій Суходуб зі Львова зняв документальний фільм про славного українця.

Загалом стверджуються слова Валер'яна Поліщука, сказані ним у вірші «Революційна романтика»:

*О, ми жили не марно.
Не марно, ні.
Вперед.
Нехай минають дні.*

Євген МЛИН